

Елла Кравченко

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6821-3940>

Ігор Латинцев

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0744-3755>

УДК 81'373.2

DOI: 10.31558/1815-3070.2026.51.8

ПОЕТИКА ОНІМІВ ОЛЬФАКТОРНОГО СВІТУ У РОМАНІ П. ЗЮСКІНДА «DAS PARFUM. DIE GESCHICHTE EINES MÖRDERS»

Розглянуто особливості поетонімів як носіїв експліцитних та імпліцитних смислів тексту; маркерів ольфакторного / синестетичного світу, репрезентантів образності постмодерністського твору. Проаналізовано топоніми, еклезіоніми та ін. номінативні одиниці, що беруть участь у висвітленні ідейно-художньої концепції, засвідчують розвиток тексту й сюжету, виявляють специфіку постмодерністського роману. З'ясовано багатогранність семантичної сторони поетонімів, зумовлену синестезією.

Ключові слова: ольфакторний світ, онім, поетика, постмодернізм, текст, синестезія, часопростір.

POETICS OF ONYMS OF THE OLFACTORY WORLD IN SÜSKIND'S NOVEL "DAS PARFUM. DIE GESCHICHTE EINES MÖRDERS"

The features of poetonyms as carriers of explicit and implicit textual meanings, markers of the olfactory / synesthetic world, and representatives of imagery in a postmodern work are examined. The analysis focuses on toponyms, ecclesionyms, and other onyms that contribute to the ideological and artistic concept, trace the development of the text and plot, and reveal the specifics of the postmodern novel. The study clarifies the multifaceted nature of the semantic aspect of poetonyms resulting from synesthesia.

Keywords: olfactory world, onym, poetics, postmodernism, text, synesthesia, chronotope.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Поетика постмодерністського тексту характеризується іронічно-ігровим ставленням до дійсності, інтертекстуальністю (цитовання, алюзії, пастіш та ін.), хаотичністю, руйнуванням класичної сюжетної структури. Такі риси постмодерністської поетики, як змішування хронотопу, колаж текстів, гібридизація жанрів, інтертекстуальна гра, стилізація, пародіювання знаходять відображення в цілісній системі власних імен художнього твору (поетонімосфері). Аналіз поетонімів дозволить відстежити прийоми гри з формою та змістом чужих

Цитування: Кравченко Е., Латинцев І. Поетика онімів ольфакторного світу у романі П. Зюскінда «Das parfum. Die geschichte eines mörders». *Лінгвістичні студії Linguistic Studies*. 2026. № 51. С. 120–132. <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2026.51.8>

Citation: Kravchenko, E., Latyntsev, I. (2026). Poetyka onimiv olfaktornoho svitu u romani P. Ziuskinda «Das parfum. Die geschichte eines mörders» [Poetics of onyms of the olfactory world in Süskind's novel "Das parfum. Die geschichte eines mörders"]. *Linhvistychni studii Linguistic Studies*, (51), 120–132. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2026.51.8>

Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

текстів, виявити специфіку побудови онімного простору творів постмодерністського напрямку. Актуальність роботи зумовлена необхідністю комплексного дослідження онімних одиниць роману П. Зюскінда «Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders» («Парфуми: Історія одного вбивці») як носіїв явних і підтекстових смислів, що формують змістовність й уможливають адекватну інтерпретацію твору. Дослідження спирається на положення про пріоритетність поетонімів у створенні образності та змістової цілісності тексту, а також еволюційний розвиток власних імен, зумовлений текстовим рухом (Кравченко 2017: 10).

Аналіз досліджень. Роман П. Зюскінда «Das Parfum» – найвідоміший твір постмодерністської літератури ХХ століття – неодноразово ставав об'єктом наукових розвідок. Ю. Раян інтерпретує текст як пастиш – складну інтелектуальну гру, орієнтовану на елітарного читача, що водночас залишається захопливим трилером (Раян 1990). Сучасні вітчизняні дослідження присвячені особливостям творчого методу письменника (Давиденко 2004); цілісному аналізу творчого доробку П. Зюскінда з акцентом на пародіювання в «Das Parfum» засобів і структури історичного й виховного роману (Григорова 2000: 6); вивченню моделей дзеркальної гри набутками культури (Пікун 2006); потрактуванню ольфакторних метафор (Бардакова 2003); простеженню образності парфумонімів (Латинцев 2025) та ін. Комплексний аналіз поетонімів визнаємо актуальним для усвідомлення й інтерпретації цілісності, оскільки номінативні одиниці “беруть участь у створенні образності, стають осередком ідейного замислу та вмістищем ольфакторного світу” (Латинцев 2025: 179).

Мета статті полягає в інтерпретації онімних лексем на позначення простору як домінуючих засобів ольфакторної образності роману «Das Parfum» і показників поезики постмодерністського твору. Відповідно до мети актуалізовано такі завдання: 1) виявити й проаналізувати образо-, тексто- й сюжетоутворювальний потенціал просторових номінацій; 2) визначити сутність і роль онімів – маркерів часопростору; 3) описати прийоми поезики поетонімів, які віддзеркалюють ольфакторний світ.

Об'єктом дослідження є поетоніми та онімно-апелятивні комплекси роману П. Зюскінда «Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders» та українськомовного перекладу «Парфуми: Історія одного вбивці» І. С. Фрідріх (2005). **Предмет** – поетикальні засоби і прийоми, за допомогою яких виявляється тексто-, сюжето- й образотвірні ролі поетонімів із семантикою локусів.

Опис фактичного матеріалу та методів. Джерельною базою дослідження є німецькомовний та українськомовний тексти роману, що вважаємо перспективним з позиції літературної рецепції та інтерпретації оригінальних творів перекладачами і читачами. Емпіричним матеріалом послуговували номінативні одиниці (оніми різних розрядів та онімно-апелятивні комплекси). У роботі використано загальнонаукові, загальнофілологічні прийоми і методи досліджень поетонімології: систематизація та опис; метод контекстуально-інтерпретаційного аналізу; контекстний аналіз поетонімів; інтертекстуальний аналіз; метод розшифрування підтекстових смислів номінацій та деякі інші.

Наукова новизна полягає у встановленні специфіки онімних лексем як компонентів постмодерністського твору, а також у з'ясуванні унікального змісту поетонімів, забезпечуваного ідейно-художньою концепцією.

Теоретична і практична цінність отриманих результатів. Робота вдосконалює теоретичну складову поетонімології за рахунок доведення сутності поетоніма як репрезентанта ольфакторного / синестетичного (візуально-нюхового) світу художнього твору. Матеріали дослідження мають прикладну цінність для мовознавчих дисциплін (лінгвістична поетика, літературна ономастика, інтертекстуальний аналіз художнього тексту та ін.) і лексикографії (словники ольфакторної лексики, словники мови письменників).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Запах у романі П. Зюскінда прийнято розглядати як символ або глобальну метафору. “Знак рівності можна поставити між ароматом та життям взагалі”, – наголошує О. Григорова, оскільки ці категорії є ідентичними для головного героя (Григорова 2000: 11). Ольфакторний світ роману зреалізований не лише через символіку й метафорику, спеціальну лексику на позначення ароматів, оцінювання запаху за шкалою ‘приємний – неприємний’ і т. ін. Ідея світу як ольфакторного образу передбачає як особливу систему найменувань дійових і згадуваних осіб, так і специфічну семантику імен географічних, релігійних та інших об’єктів, які ще не ставали предметом спеціальних наукових зацікавлень. П. Зюскінд створює безпрецедентний часопростір, ґрунтований на сприйнятті ‘запахів світу через нюх Гренуя’, тому інші органи чуття (зір, слух, дотик, смак) виявляються поверхнево задіяними. Автор-оповідач почасти відмовляється від деталізованої візуалізації образів персонажів, локусів тощо і відтворює світ насамперед *auf das flüchtige Reich der Gerüche* / через нетривке царство запахів (Латинцев 2025: 174).

Хронотоп «Das Parfum» створюють імена, призначені передати запахи Парижу, Грасу та ін. крізь нюхові відчуття *an genialen und abscheulichen Gestalten Jean-Baptiste Grenouille* / геніального потвори Жан-Батіста Гренуя. Опис основного місця сюжетної дії кардинально відрізняється від традиційно сформованого розуміння столиці Франції як символу європейської культури, вишуканого стилю, романтики і т. ін. В експозиції виділено “азбучну” (*Paris war die größte Stadt Frankreichs* (Süskind 1985: 6) / **Париж** був найбільшим містом у Франції (Зюскінд 2005)) та своєрідну контекстну характеристики топоніма: *Und natürlich war in Paris der Gestank am größten* (Süskind 1985: 6) / <...>в **Парижі** сморід стояв найбільший (Зюскінд 2005), остання з яких стає значущою для створення ольфакторного світу «Das Parfum».

Функційне навантаження топонімів та еклезіонімів розрізняється завдяки умовному розподілу власних імен на дві групи. До першої слід уналежнити т.зв. візуалізовані імена розширеного простору, призначені відтворити шлях (перебування, орієнтація, переміщення тощо) персонажів, позбавлених обдарованості Гренуя, у зображуваному (безпосереднє розгортання сюжету) – минулому (спогади) – майбутньому (плани, передбачення): *Manchmal, wenn er auf dem linken Ufer zu tun hatte, im Viertel um die Sorbonne oder bei Saint-Sulpice,*

*dann ging er nicht über die Insel und den Pont Saint-Michel, sondern er nahm den längeren Weg über den Pont Neuf <...> (Süskind 1985: 69) / Часом, коли Бальдіні мав якісь справи на лівому березі, у кварталі навколо **Сорбонни** чи біля **Сен-Сюльпіс**, він ішов не островом і не через міст **Сен-Мішель**, а вибирав довший шлях через **Новий** міст <...> (Зюскінд 2005: 8); Бальдіні розповідав *von seiner Lehrzeit in Genua, von seinen Wanderjahren und von der Stadt Grasse, in der es so viele Parfumeure gebe wie anderswo Schuster <...> (Süskind 1985: 113) / про своє навчання в **Генуї**, про свої мандрівні роки і про місто **Грас**, де є стільки парфюмерів, скільки в інших місцях шевців <...> (Зюскінд 2005); Baldini trug sich mit dem Gedanken, zur Bewältigung dieser Nachfrage eine Filiale im Faubourg Saint-Antoine zu gründen, eine veritable kleine Manufaktur, wo die gängigsten Düfte en gros gemischt und en gros in nette kleine Flakons gefüllt, von netten kleinen Mädchen verpackt nach **Holland, England** und ins **Deutsche** Reich verschickt werden sollten (Süskind 1985: 117) / <...> для задоволення цього попиту Бальдіні носився з думкою заснувати філію у **Сент-Антуанському** передмісті, справжню маленьку мануфактуру, яка займалася б оптовим приготуванням найходовіших парфумів, оптовим розфасуванням їх у чарівні маленькі флакончики, які потім симпатичні маленькі дівчатка могли б запаковувати і розсилати до **Голландії, Англії та Німецької імперії** (Зюскінд 2005); Er selbst wandte sich mit Laure und der Zofe in Richtung **Cabris**, wo er eine Mittagspause einlegte, und ritt dann quer durch das Gebirge des **Tanneron** nach Süden. Der Weg war äußerst beschwerlich, aber er gestattete es, **Grasse** und das **Grasser** Becken in einem weiten westlichen Bogen zu umgehen und bis zum Abend unerkant die Küste zu erreichen... Am folgenden Tag – so Richis' Plan – wollte er sich mit Laure nach den **Lerinischen** Inseln übersetzen lassen, auf deren kleinerer sich das wohlbefestigte Kloster **Saint-Honorat** befand (Süskind 1985: 235–236) / Сам Ріші, з Лорою та служницею, повернувся у напрямку **Кабрі**, де вони влаштували обідню перерву й рушили далі, через гори **Таннерону**, на південь. Цей шлях видався надзвичайно складним, але лише так можна було обминути **Грас** і **Граський** басейн, аби до вечора непомітно дістатись узбережжя... Наступного дня – згідно з планом Ріші – він хотів, щоб їх із Лорою переправили на **Лерінські** острови, на меншому з яких стояв добре укріплений монастир **Сент-Оноре** (Зюскінд 2005). Основна роль таких топонімів полягає в локалізації персонажа у просторі, співвіднесеному з різними часовими планами. Симптоматично, що образ місця розгортається крізь призму сприйняття персонажа / оповідача (топографія, напрямок, шлях, віддаленість і т. ін.), тобто локус отримує традиційне візуальне відображення.**

Проте оповідач насамперед “співіснує” в тексті з Гренуєм, для якого будь-яке місце ототожнюється (зливається) із запахом і стає запахом – сумішшю ароматів. Тому більшість просторових онімів усвідомлюється через нюх оповідача, який відтворює власні або Гренуєві відчуття шляхом перелічення компонентів запаху та/або оцінювання ‘простору як запаху’ (імена, віднесені до другої групи). Отже, традиційне бачення простору (видимий світ) перетворюється у романі «Das Parfum» на сприйняття простору нюхом, оскільки позначений ім’ям локус є вмістищем різнорідних запахів. У такий спосіб

семантика поетонімів виражається не стільки через зорові / тактильні / слухові враження, скільки через запахи та/або оцінку за шкалою приємності vs неприємності (довершений, чудовий, ... огидний).

Потракування ольфакторних образів оповідачем і Гренуєм не завжди збігається, оскільки експозиція належить нараторові, а сам головний герой певний проміжок часу не розрізняє вишукані – погані запахи: *Zwischen dem, was landläufig als guter oder schlechter Geruch bezeichnet wurde, unterschied er nicht, noch nicht. Er war gierig. Das Ziel seiner Jagden bestand darin, schlichtweg alles zu besitzen, was die Welt an Gerüchen zu bieten hatte, und die einzige Bedingung war, daß die Gerüche neu seien* (Süskind 1985: 43) / *Між тим, що вважали добрим запахом чи поганим, він різниці не відчував, ще не відчував. Мета його полювань полягала в тому, щоб стати володарем усіх запахів, які тільки мав світ, а єдиною умовою було те, щоб ці запахи були нові* (Зюскінд 2005).

Ядерна сема поетонімів локуса – осереддя запаху, відчутого й описаного за допомогою широкої палітри класифікувальних лексем, епітетів, порівнянь тощо. Цілісний образ Парижа і Граса втілюється в іменах (мікротопонімах, еклезіонімах та ін.) переважно крізь сенсорне сприйняття. Пор. : *Cimetiere des Innocents, zwischen der Rue aux Fers und der Rue de la Ferronnerie – einen Ort, an dem der Gestank ganz besonders infernalisch herrschte* (Süskind 1985: 6) / *Кладовище невинних, між вулицями о'Фер та де ля Феронери – місце, в якому сморід панував аж надто нестерпний* (Зюскінд 2005); *ein Marktplatz in der Rue aux Fers* (місце народження Гренуя) – *am allerstinkendsten Ort des gesamten Königreichs* (Süskind 1985: 7) / *Ринковий майдан на вулиці о'Фер – найсмердючіше місце всього королівства* (Зюскінд 2005). Наведені приклади демонструють оцінювання місця за допомогою епітетів-прикметників *infernalisch, am allerstinkendsten*, але найчастіше нюхова композиція топонімів є амальгамою запахів речовин, матеріалів, рослин, тварин, людей, абстрактних понять і т. ін. Пор. : *In den Gassen seitab der Rue Saint-Denis und der Rue Saint-Martin – Es mischten sich Menschen- und Tiergerüche, Dunst von Essen und Krankheit, von Wasser und Stein und Asche und Leder, von Seife und frischgebackenem Brot und von Eiern, die man in Essig kochte, von Nudeln und blankgescheuertem Messing, von Salbei und Bier und Tränen, von Fett und nassem und trockenem Stroh* (Süskind 1985: 39) / *У провулках з боку вулиць Сен-Дені й Сен-Мартен <...> перемішувалися запахи людей і тварин, випари їжі й хвороб, води і каміння, попелу й шкіри, мила і свіжовипеченого хліба, і яєць, варених в оцті, вермішелі й вичищеної до блиску латуні, шалфею й пива, сліз, жиру і вологої та сухої соломки* (Зюскінд 2005); *<...> Place de Greve, die wie eine große Zunge in den Fluß hineinleckte. Hier lagen, ans Ufer gezogen oder an Pfosten vertäut, die Schiffe und rochen nach Kohle und Korn und Heu und feuchten Tauen* (Süskind 1985: 41) / *<...> майдан де Грев, що величезним язиком облизував річку. Тут стояли, витягнені на берег чи припнуті до стовпів судна, що пахли вугіллям, зерном, сіном та вологими росами* (Зюскінд 2005); *Saint-Germain: Durch die Eisengitter der Toreinfahrten roch es nach Kutschenleder und nach dem Puder in den Perücken der Pagen, und über die hohen Mauern hinweg strich aus*

den Gärten der Duft des Ginsters und der Rosen und der frisch geschnittenen Liguster. Hier war es auch, daß Grenouille zum ersten Mal Parfums im eigentlichen Sinn des Wortes roch: einfache Lavendeloder Rosenwässer, mit denen bei festlichen Anlässen die Springbrunnen der Gärten gespeist wurden, aber auch komplexere, kostbarere Düfte von Moschustinktur gemischt mit dem Öl von Neroli und Tuberoze, Joncquille, Jasmin oder Zimt, die abends wie ein schweres Band hinter den Equipagen herwehten (Süskind 1985: 42–43) / Сен-Жермен: Крізь ґрати в'їзних воріт пахло шкірою на каретах та пудрою на перуках пажів, а з садів за високими мурами долинали пахощі дроку, троянд та щойно підрізаної бирючини. Саме тут Гренуй уперше відчув парфуми в справжньому розумінні цього слова: звичайні лавандові та трояндові настоянки, якими оббризкували водограї й сади перед святами, а також складніші, коштовніші запахи, змішані на мускусному настої та оліях троянди, матіоли, жасмину чи кориці, які вечорами тяжкими стрічками розвіювалися за екіпажами (Зюскінд 2005).

Як бачимо, аромати місця поєднується з його зоровим відображенням (топографія, форма, матеріальні об'єкти навколишнього середовища тощо), проте візуальним, тактильним або іншим відчуттям надається вторинне (додаткове) значення, тоді як первинним і домінуювальним стає композиція та шлейф аромату. Можемо констатувати, що семантична сторона просторових поетонімів відрізняється багатогранністю, зумовленою синестетичним (частіше візуально-нюховим) сприйняттям названого локуса. Традиційно синестезію витлумачують як “особливий механізм сприйняття, за якого властивості, притаманні одній модальності, переносяться на іншу внаслідок низки асоціативних зв'язків. Стимул, від початку спрямований на один із аналізаторів (зір, слух, нюх, дотик, смак), спричиняє паралельну реакцію інших органів чуття” (Семигенівська та ін. 2018: 139). Багатошаровість простору вмотивована даром Гренуя, який збирає, реєструє, колекціонує запахи та відтінки запахів, котрі не відчуває звичайна людина (наприклад, *der Geruch von gebügelter Seide etwa; der Geruch eines Tees von Quendel, der Geruch eines Stückes silberbestickten Brokats, der Geruch eines Korkens aus einer Flasche mit seltenem Wein, der Geruch eines Schildpattkamms* (Süskind 1985: 40) / *запах випрасуваного шовку, запах квенделівського чаю, клаптика вишитої сріблом парчі, корку від пляшки з рідкісним вином, панцира черепахи* (Зюскінд 2005)). Композиція із сенсорних компонентів-образів нюх, зір, слух, сконцентрована у певному локусі, стає семантичним наповненням відповідних власних імен: *Er ging die Rue de Seine hinauf. Niemand war auf der Straße. Die Häuser standen leer und still. <...> Die Straße duftete nach den üblichen Düften von Wasser, Kot, Ratten und Gemüseabfall* (Süskind 1985: 47) / *Він рушив угору вулицею де Сен. На вулиці не було нікого. Будинки стояли порожні і німі. <...> Вулиця пахла звичайно: водою, калом, щурами та овочевими відходами* (Зюскінд 2005); верхів'я вулкана *Plomb du Cantal: Da war nur Ruhe, wenn man so sagen kann, geruchliche Ruhe. Ringsum herrschte nur der wie ein leises Rauschen wehende, homogene Duft der toten Steine, der grauen Flechten und der dürren Gräser, und sonst nichts* (Süskind 1985: 136–137) / *Плон-дю-Анталь: Тут був тільки спокій, так би мовити, спокій запахів.*

Навкруги панував тільки схожий на тихий шурхіт одноманітний подих мертвого каміння, сірих приземкуватих рослин та сухої трави (Зюскінд 2005).

Гренуй здатний зберігати в пам'яті та відтворювати за власним бажанням запах певного місця у певний час, отже, життя персонажа в тексті можна розцінювати як чергування (перемежовування) неоднорідних нюхових ознак. У такий спосіб запах пов'язується з розвитком сюжетної дії, оскільки фіксує етапи існування (шляху) персонажа: *Nach der Flasche mit dem Hoffnungsduft entkorkte er eine aus dem Jahre 1744, die gefüllt war mit dem warmen Holzgeruch vor dem Haus der Madame Gaillard. Und nach diesem trank er eine Flasche sommerabendlichen Dufts, parfümdurchweht und blütenschwer, aufgelesen am Rande eines Parks in Saint-Germain-des-Près anno 1753* (Süskind 1985: 148) / *Після пляшки з ароматом надії він відкоркував іншу, з 1744 року, що була наповнена теплим запахом дров перед будинком мадам Гайяр. А потім випивав флягу вечірнього аромату, насиченого парфумами та важкими пахощами квітів, зібраного на околиці парку в Сен-Жермен-де-Пре влітку 1753-го* (Зюскінд 2005). Синестетичні імена-образи, вмотивовані нюховим сприйняттям Гренуя, зумовлюють унікальність побудови хронотопу.

З переміщенням у просторі пов'язана сюжетна лінія 'Гренуй – дівчина з провулку Марє', яка стає переломним моментом роману й визначає подальшу долю героя. Під час святкування річниці сходження короля на престол Гренуй знаходиться у тіні павільйону *де Фльор* на правому березі, навпроти *Королівського мосту* (Зюскінд 2005) / *Grenouille stand stumm im Schatten des Pavillon de Flore, am rechten Ufer, dem Pont Royal gegenüber* (Süskind 1985: 44) і серед одноманітних запахів фейєрверку (*Duftgemisch von Schwefel, Öl und Salpeter* (Süskind 1985: 45) / *суміш запахів сірки, олії та селітри* (Зюскінд 2005)) уловлює стрічку аромату неймовірно прекрасного, непорівнюваного ні з чим, раніше відчутим. Впіймати й оволодіти запахом стає нестерпним бажанням; Гренуй переслідує таємничий ідеальний аромат. Сюжетний хід 'пошук джерела запаху' розвивається з рухом у просторі, позначеному іменами: *Er löste sich von der Mauer des Pavillon de Flore, tauchte in die Menschenmenge ein und bahnte sich seinen Weg über die Brücke. <...> stieß und rempelte weiter und wühlte sich fort, erreichte nach endlosen Minuten das andere Ufer, das Hotel de Mailly, den Quai Malaquest, die Einmündung der Rue de Seine...* (Süskind 1985: 46) / *Він одійшов від стіни павільйону де Фльор і пірнув у людський натовп, прокладаючи собі шлях через міст. <...> штовхався, простував далі й через кілька нескінченно довгих хвилин опинився на другому березі, біля Отель де Майї, набережної Малаке, на початку вулиці де Сен...* (Зюскінд 2005); *Wie ein Band kam der Geruch die Rue de Seine herabgezogen, unverwechselbar deutlich, dennoch weiterhin sehr zart und sehr fein* (Süskind 1985: 46) / *Запах стрічкою тягся низом вулиці де Сен, він був такий виразний, що його ні з чим не можна було сплутати, і водночас надзвичайно ніжний і вишуканий* (Зюскінд 2005) (винятковість запаху підкреслена традиційними епітетами-прикметниками *unverwechselbar deutlich, zart i fein*).

Далі автор-оповідач вдається до оригінального прийому образності: нюх Гренуя вибирає складники / ознаки аромату через їхню непорівнюваність із

безліччю інших вишуканих запахів. Аромату надається самобутня ‘свіжість’, але *nicht die Frische der Limetten oder Pomeranzen, nicht die Frische von Myrrhe oder Zimtblatt oder Krauseminze oder Birken oder Kampfer oder Kiefernadeln, nicht von Mairegen oder Frostwind oder von Quellwasser...* (Süskind 1985: 46–47) / не свіжість лимона чи помаранча, не свіжість мирри чи листка з кориці, чи кучерявої м’яти, чи берези, чи камфори, чи хвої, не свіжість травневого дощу чи морозяного вітру, чи джерельної води... (Зюскінд 2005); ‘тепло’, але *nicht wie Bergamotte, Zypresse oder Moschus, nicht wie Jasmin und Narzisse, nicht wie Rosenholz und nicht wie Iris...* (Süskind 1985: 47) / не так, як у бергамотині, кипарисові чи мускусі, не так, як у жасміні, нарцисах, трояндах, ірисі... (Зюскінд 2005); ‘цілісність непоєднаних (протиставлених) ознак’: *Dieser Geruch war eine Mischung aus beidem, aus Flüchtigem und Schwerem, keine Mischung davon, eine Einheit, und dazu gering und schwach und dennoch solid und tragend<...>* (Süskind 1985: 47) / він був сумішшю чогось легкого й важкого, не сумішшю, а єдиним цілим, мізерним і слабким, але водночас і міцним та тривким (Зюскінд 2005). Вибір відповідних рис аромату здійснюється поступово, через відмову відчуті схожість з *ein Stück dünner schillernder Seide / клаттем тонкого переливчастого шовку* до схвалення ознаки *wie honigsüße Milch / як молоко з медом* і підкреслення ‘незбагненності’ й ‘незвичайності’ (*dieser Duft, unbeschreiblich, in keiner Weise einzuordnen* (Süskind 1985: 47) / цей запах неможливо було якось означити (Зюскінд 2005)). Так семантична домінанта ‘неперевершений аромат’ із компонентами ‘більш свіжий і теплий, ніж чудові аромати рослин, явищ природи (лимон, помаранч, мирра, ... ірис)’, ‘гармонійна цілісність’ узгоджується з об’єктом – вулицею *de Seine / Сен*, а образність топоніма зосереджується в нюхових відчуттях. Показово, що ця сенсорна семантика зберігається в топонімі *die Rue des Marais / de Mape* з однією відмінністю – ‘більша чистота аромату’: *Er wurde nur reiner, und dadurch, durch seine immer größer werdende Reinheit, bekam er eine immer mächtigere Anziehungskraft* (Süskind 1985: 48) / Він тільки **почистішав** і завдяки своїй **чистоті**, яка дедалі зростала, ставав дедалі принадливішим (Зюскінд 2005).

Для формування образу героїні, у полоні запаху якої перебуває Гренуй, використовуються зорові й нюхові відчуття. Наслідування традиції включення в сюжет нового персонажа виявляється в описі зовнішності (візуалізація): *Ein Mädchen saß an diesem Tisch und putzte Mirabellen. Sie nahm die Früchte aus einem Korb zu ihrer Linken, entstielt und entkernte sie mit einem Messer und ließ sie in einen Eimer fallen. Sie mochte dreizehn, vierzehn Jahre alt sein* (Süskind 1985: 48) / За столиком сиділа дівчинка й чистила мірабель. Вона брала сливи з кошика ліворуч і, відірвавши хвостика та виколупавши ножиком кісточку, кидала їх у відро. Дівчинці було років тринадцять-чотирнадцять (Зюскінд 2005). Попри динамічне зображення дівчини оповідач відмовляється від деталізації портрету, оскільки поділяє сприйняття Гренуя. Наратор відтворює та корегує потік мислення персонажа: *Für einen Moment war er so verwirrt, daß er tatsächlich dachte, er habe in seinem Leben noch nie etwas so Schönes gesehen wie dieses Mädchen. <...> Er meinte natürlich, er habe noch nie so etwas Schönes gerochen*

(Süskind 1985: 48) / *На мить він геть розгубився і справді подумав, що ніколи в житті не бачив нічого кращого, ніж ця дівчинка. <...> Певна річ, йому здалося, що він ніколи нічого кращого не нюхав* (Зюскінд 2005). В образній структурі героїні будуть переважати не зорові, а нюхові враження, що засвідчує розмежування автора з літературною традицією представлення й змістового наповнення образу. Гренуй переконається, що ідеальний аромат має людське походження, тому першими складниками “композиції” стають по суті неприємні запахи, які тим не менш викликають величезне блаженство: *roch den Schweiß ihrer Achseln, das Fett ihrer Haare, den Fischgeruch ihres Geschlechts* (Süskind 1985: 48) / *<...> відчував запах поту під її пахвами, запах масного волосся, рибний запах її статі* (Зюскінд 2005). Оцінювальні епітети *so reich, so balanciert, so zauberhaft* (такий багатий, такий урівноважений і чарівний) вирізняють аромат дівчини як найвищий принцип краси (*Er war die reine Schönheit* (Süskind 1985: 49) / *Він був справжньою красою* (Зюскінд 2005)). Цей ефект досягається через завуальовану стилізацію біблійної «Пісні Пісень». Сутність героїні постає із злитих воедино складників **аромату краси**: *Ihr Schweiß duftete so frisch wie Meerwind, der Talg ihrer Haare so süß wie Nußöl, ihr Geschlecht wie ein Bouquet von Wasserlilien, die Haut wie Aprikosenblüte...* (Süskind 1985: 49) / *Її нім пахнув свіжим морським вітром, масне волосся – солодко, мов горіхова олія, її стать – як букет водяних лілій, шкіра – ніби абрикосовий цвіт...* (Зюскінд 2005).

У наступному контексті оповідач знову привертає увагу до зовнішності героїні, яка не відповідає класичним стандартам, але має живописний вигляд: *Sie hatte rote Haare und trug ein graues Kleid ohne Ärmel. Ihre Arme waren sehr weiß und ihre Hände gelb vom Saft der aufgeschnittenen Mirabellen. <...> Er seinerseits sah sie nicht an. Ihr feines sommersprossenübersprenkeltes Gesicht, den roten Mund, die großen funkelnd grünen Augen sah er nicht* <...> (Süskind 1985: 50) / *Дівчинка мала руде волосся й була одягнена в сіру сукню без рукавів. Її плечі були надзвичайно білі, а кисті рук жовті від соку надрізаних мірабелей. <...> А він на неї не дивився зовсім, її милого, засіяного ластовинням обличчя, червоних губів, великих іскристо-зелених очей він не бачив* <...> (Зюскінд 2005). Відображення дівчини усвідомлюється як дисонанс між поглядами оповідача (і читача) – Гренуя. Через відсутність хисту бачити та людських почуттів Гренуя схарактеризовано як *геніального потвору*. Без коливань він вбиває дівчину, щоб оволодіти її *das apothetische Parfum: Er wollte wie mit einem Prägestempel das apothetische Parfum ins Kuddelmuddel seiner schwarzen Seele pressen, es haargenau erforschen und fortan nur noch nach den inneren Strukturen dieser Zauberformel denken, leben, riechen* (Süskind 1985: 49) / *Він хотів печаттю пам'яті втиснути цей апофеозний аромат у безладдя своєї чорної душі, дослідити його якомога глибше і надалі тільки те й робити, що відчувати, думати, жити внутрішніми структурами цієї чарівної формули* (Зюскінд 2005).

Отже, втілення в ароматі сутності дівчини демонструє, по-перше, унікальність нюхового дару Гренуя, по-друге, специфіку ольфакторного світу роману. Крім того, розуміння неперевершеності запаху, сконцентрованого у дівчинці з *de Mare*, стає рушійною силою сюжету, оскільки передбачає

усвідомлення Гренуєм власного «Я». Відтепер його буття отримує *Sinn und Zweck und Ziel und höhere Bestimmung* (сенса, і мету, і вище призначення) – стати *ein Schöpfer von Düften* (творцем запахів) і *der größte Parfumeur aller Zeiten* (найвизначнішим парфюмером усіх часів). Пор.: <...> *keine geringere, als die Welt der Düfte zu revolutionieren; und daß er allein auf der Welt dazu alle Mittel besitze: nämlich seine exquisite Nase, sein phänomenales Gedächtnis und, als Wichtigstes von allem, den prägenden Duft dieses Mädchens aus der Rue des Marais, in welchem zauberformelhaft alles enthalten war, was einen großen Duft, was ein Parfum ausmachte: Zartheit, Kraft, Dauer, Vielfalt und erschreckende, unwiderstehliche Schönheit* (Süskind 1985: 51) / <...> *не менше, ніж зробити революцію у світі запахів; і що тільки він на всьому білому світі має для цього всі можливості – чудовий нюх, феноменальну пам'ять, а найважливіше – отой вражаючий запах дівчинки з де Маре, в якому, мов у чарівній формулі, було все необхідне для великого аромату, для справжніх парфумів: ніжність, сила, тривалість, багатогранність і страшна, непереборна краса* (Зюскінд 2005). Формула великого аромату включає ознаки, що виходять за межі оцінювання запаху як 'приємного – неприємного'. За такими запахами починає полювати Гренуй, який вбиває дівчат, щоб стати *найзапашишою людиною на землі*. Сприйняття світу нюховими категоріями, вмотивоване надприродним хистом героя, відбувається шляхом відповідного наповнення змістової структури просторових онімів або онімно-апелятивних комплексів із компонентом 'місце' (*Mädchen aus der Rue des Marais*). Запах (суміш ароматів) стає семантичною домінантою таких онімних одиниць.

Висновки та перспективи дослідження. Семантична сторона просторових поетонімів вирізняється багатогранністю, зумовленою синестетичним сприйняттям. Нюхова композиція топонімів зазвичай постає амальгамою запахів речовин, матеріалів, рослин, тварин, людей, абстрактних понять і т. ін., відчутих Гренуєм. Запах імен (семантична домінанта) пов'язаний з розвитком сюжету та побудовою часопростору. Втілення в ароматі сутності художнього об'єкта демонструє специфіку ольфакторного світу та засвідчує розмежування автора з літературною традицією змістового наповнення імені-образа. Значуща роль власних імен у сюжетно-, тексто- й образотворенні свідчить про доцільність аналізу онімного простору «Das Parfum». Комплексне дослідження імені-образа *Jean-Baptiste Grenouille* дозволить з'ясувати ключові особливості поетики постмодерністського роману.

Внесок авторів: Елла Кравченко – концептуалізація, формулювання мети й окремих завдань дослідження, розроблення методології, реалізація окремих завдань дослідження, комплексний аналіз номінацій, написання конкретних змістових частин статті (оригінальна чернетка і редагування), загальне редагування; Ігор Латинцев – формулювання та реалізація окремих завдань дослідження, валідація фактичного матеріалу німецькомовного тексту роману, написання конкретних змістових частин статті (оригінальна чернетка й редагування).

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; у рішенні про публікацію результатів.

The authors declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.

Література

1. Бардакова Ю. Деякі особливості вживання стилістичних засобів у романі П. Зюскінда «Парфюмер». *Наукові записки Харківського державного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія: Літературознавство*. Харків, 2003. Вип. 1 (33). С. 195–200.
2. Григорова О. В. Художній світ Патріка Зюскінда : дис. ... к. філол. наук . Київ, 2000. 181 с.
3. Давиденко Г. Й. *Патрік Зюскінд – художник постмодерністських ідей*. Глухів : РВВ ГДПУ, 2004. 32 с. URL: <https://repository.gnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8d9abaae-3fc4-4695-9513-fea47b1a0df5/content>
4. Кравченко Е. О. Поетика зв'язків і відношень імені – тексту – поетонімосфери : автореф. дис. ... д. філол. наук . Київ, 2017. 38 с.
5. Латинцев І. С. Поетика парфумонімів роману П. Зюскінда «Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders». *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 44. Т. 1. С. 173–179. URL: https://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/44/part_1/31.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.44.1.29>
6. Пікун Л. В. Дзеркальна гра набутками культури: романтична та постмодерністська модель (на матеріалі романів М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» і П. Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці»): дис. ... к. філол. наук. Київ, 2006. 178 с.
7. Семигенівська Т. Г., Чубенко Б. В. Синестезія та інтермедіальність у перекладацькому аспекті (на матеріалі творчості Т. Г. Шевченка). *Вісник Маріупільського державного університету. Серія: Філологія*, 2018. Вип. 19. С. 138–145.
8. Ryan J. The Problem of Pastiche : Patrick Süskind's "Das Parfum". *The German Quarterly*, 1990. Vol. 63, No. 3/4. P. 396–403.

Використані джерела

1. Зюскінд П. *Парфуми: Історія одного вбивці* / пер. з нім. І. С. Фрідріх. Харків : Фоліо, 2005. 288 с. URL: <https://reading.in.ua/parfumy-zapahy-abo-istoriya-odnogo-vbyvczi-patrik-zyuskind/>
2. Süskind P. *Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders*. Zürich : Diogenes Verlag, 1985. 305 s. URL: <https://bpb-us-e2.wpmucdn.com/sites.arizona.edu/dist/0/269/files/2024/01/ebook-german-patrick-suskind-das-parfum.pdf>

References

1. Bardakova, Y. (2003). Deyaki osoblyvosti vzhivannya stylistychnykh zasobiv u romani P. Zyuskinda «Parfyumer». [Some features of the use of stylistic devices in P. Süskinds' novel "Perfumer"]. *Naukovi zapysky Kharkivs'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. H. S. Skovorody. Seriya: Literaturознавство*, 1 (33), 195–200. [in Ukrainian].
2. Hryhorova, O. V. (2000). *Khudozhniy svit Patrika Zyuskinda: dys. ... k. filol. nauk*. [The Artistic World of Patrick Süskind: Dissertation ... Candidate of Philological Sciences]. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Davydenko, H. Y. (2004). *Patrik Zyuskind – khudozhnyk postmodernists'kykh idey [Patrick Süskind – Artist of Postmodern Ideas]*. Hlukhiv: RVV HDPU. [in Ukrainian].
4. Kravchenko, E. O. (2017). *Poetyka zv'yazkiv i vidnoshen' imeni – tekstu – poetonimosfery : avtoref. dys. ... d. filol. nauk*. [Kravchenko E. O. Poetics of connections and relations of name – text – poetonimosphere: author's abstract of dissertation ... Dr. Philology. Sciences]. Kyiv. [in Ukrainian].

5. Latyntsev, I. S. (2025). Poetyka parfumonimiv romanu P. Zyuskinda «Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders». [Poetics of perfume names in P. Süskind's novel "Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders"]. *Zakarpats'ki filolohichni studiyi*. Uzhhorod: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», 44 (1), 173–179. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.44.1.29>
6. Pikun, L. V. (2006). *Dzerkal'nahra nabutkamy kul'tury: romantychna ta postmodernists'ka model' (na materialy romaniv M. Shelli «Frankenshteyn, abo Suchasnyy Prometey» i P. Zyuskinda «Parfomy. Istoriya odnoho vbyvtsi»): dys. ... k. filol. nauk*. [Mirror game with cultural achievements: romantic and postmodern model (based on the novels of M. Shelley "Frankenstein, or the Modern Prometheus" and P. Süskind "Perfume. The Story of a Murderer"): dissertation ... candidate of philological sciences]. Kyiv. [in Ukrainian].
7. Semyhenivs'ka, T. & Chubenko, B. (2018). Synesteziya ta intermedial'nist' u perekladats'komu aspekti (na materialy tvorchoosti T. H. Shevchenka). [Semygenivska T. G., Chubenko B. V. Synesthesia and intermediality in the translation aspect (based on the work of T. G. Shevchenko)]. *Visnyk Mariupil's'koho derzhavnogo universytetu. Seriya: Filolohiya*, 19, 138–145. [in Ukrainian].
8. Ryan, J. (1990). The Problem of Pastiche Patrick Süskind's "Das Parfum". *The German Quarterly*, 1990. 63 (3/4). 396–403. [in English].

Sources

1. Zyuskind, P. (2005). *Parfomy: Istoriya odnoho vbyvtsi* / per. z nim. I. S. Fridrikh. [Perfumes: The Story of a Murderer / translated from German by I. S. Friedrich]. Kharkiv: Folio. [In Ukrainian].
2. Süskind, P. (1985). *Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders*. [Perfume: The Story of a Murderer]. Zürich : Diogenes Verlag. [in Deutsch].

Дата надходження до редакції: 09.02.2026

Дата надходження після доопрацювання: 25.03.2026

Дата затвердження редакцією: 10.04.2026

POETICS OF ONYMS OF THE OLFACATORY WORLD IN SÜSKIND'S NOVEL "DAS PARFUM. DIE GESCHICHTE EINES MÖRDERS"

Ella Kravchenko

Department of General and Applied Linguistics and Slavic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Ihor Latyntsev

Department of General and Applied Linguistics and Slavic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Abstract

Background: The poetics of a postmodern text are reflected in the cohesive system of proper names within a literary work (the poetonymosphere). Analyzing onyms allows for the tracking of techniques used to play with the form and content of external texts, as well as identifying the specific construction of onymic space in postmodern works. A comprehensive study of the onymic units in P. Süskind's novel «Das Parfum» explicates the meanings that shape the depth of the entire text and ensures its accurate interpretation.

Purpose: The research aim is to interpret spatial onymic lexemes as dominant tools of olfactory imagery in the novel «Das Parfum» and as indicators of postmodernist poetics.

Results: The semantics of poetonyms are expressed not so much through visual, tactile, or auditory impressions as through smells and/or an evaluation on a scale of pleasantness vs.

unpleasantness. The semantic side of toponyms, ecclesionyms is characterized by a multifaceted nature stemming from the synesthetic perception of the named locus. Synesthetic image-names, motivated by Grenouille's sense of smell, determine the unique construction of the chronotope and demonstrate the stages of the protagonist's existence. The embodiment of a fictional object's meaning or essence within a scent reflects the specific nature of the novel's olfactory world and postmodernist poetics based on the reinterpretation of tradition.

Discussion: The perception of the world as a scent is characteristic of both the protagonist and the secondary characters of the novel. The contrasting of the characters' olfactory sensations shape the imagery of the postmodern text (such as the parodic identification of Grenouille and Baldini with God, etc.). We consider a comprehensive study of the anthropoetonyms in the novel «Das Parfum» to be a promising direction, as well as exploring the interaction of various classes of proper names within the text and the poetonymosphere.

Keywords: olfactory world, onym, poetics, postmodernism, text, synesthesia, chronotope.

Vitae

Ella Kravchenko, Doctor of Philology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of General and Applied Linguistics and Slavic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University. Research interests: onomastics, poetonymology, poetics of cinema, linguistics of the text, poetics of a literary text.

Correspondence: kravchenko@donnu.edu.ua

Ihor Latyntsev, PhD student, Department of General and Applied Linguistics and Slavic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University. Research interests: onomastics, poetonymology, postmodern literature.

Correspondence: i.latyntsev@donnu.edu.ua

Received: 09.02.2026

Received in revised form: 25.03.2026

Accepted: 10.04.2026